

Mateusz Rogowski, mateusz.rogowski@amu.edu.pl

Katedra Turystyki i Rekreacji, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Artur Żyto, zytoartur@gmail.com

Studenckie Koło Naukowe Geografów, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Co turysta kulturowy robi w parku narodowym? Motywy i preferencje turystów kulturowych w Parku Narodowym Gór Stołowych

Słowa kluczowe: turysta kulturowy, Park Narodowy Gór Stołowych, Ziemia Kłodzka, motywy i preferencje

Abstrakt

Turystyka kulturowa poprzez swoją wszechstronność i popularność może być uprawiana nie tylko w regionach o przewadze walorów kulturowych, ale również w obszarze wyróżniającym się wartościami przyrodniczymi. Dzięki temu, osoby o preferencjach kulturowych, odwiedzają obszar posiadający wybitne walory przyrodnicze w celach wypoczynkowych i poznawczych, co może być traktowane przez nich jako niezwykle atrakcyjne tło dla przedmiotu ich zainteresowań o charakterze kulturowym. Celem pracy jest próba wygenerowania i scharakteryzowania profilu kulturowego turysty odwiedzającego Park Narodowy Gór Stołowych, wraz z uwypukleniem podobieństw i różnic w zakresie motywów, preferencji i zachowań w stosunku do pozostałych uczestników badań. W oparciu o zaprezentowane wyniki można stwierdzić, że turyści o profilu kulturowym przyjeżdżający do Parku Narodowego Gór Stołowych, są w mniejszości, a motywy kulturowe mają charakter drugorzędny. Czynnikiem wyraźnie wyróżniającym turystów kulturowych na tle pozostałych badanych są: wyżej wspomniany motyw przyjazdu, czas, okres i częstotliwość pobytu wraz z wyborem rodzaju obiektu noclegowego i jego lokalizacją. Ponadto spośród turystów kulturowych można wyróżnić trzy mniejsze podgrupy, jakimi są: rodziny z dziećmi, osoby młode oraz osoby starsze.

Wprowadzenie

Ziemia Kłodzka posiada bogaty i różnorodny zasób walorów, zachęcając do odwiedzin turystów o różnych potrzebach. Istnieją tu cenne walory przyrodnicze i kulturowe, szereg możliwości uprawiania turystyki aktywnej przez cały rok oraz bardzo cenne walory uzdrowiskowe. Do najcenniejszych z pewnością należy zaliczyć unikatowy krajobraz górski chroniony Parkiem Narodowym Gór Stołowych oraz obiekty zabytkowe, których historia sięga IX wieku. Z tego względu, poznanie powodu przybycia, sposobu organizacji i spędzania czasu przez turystów, jest bardzo istotna w kontekście kreowania właściwej oferty turystycznej, mającej znamiona zarówno przyrodnicze jak i kulturowe.

Celem opracowania jest próba wygenerowania i scharakteryzowania profilu kulturowego turysty odwiedzającego Park Narodowy Gór Stołowych w oparciu o realizowane badania sondażowe na tym obszarze. Dla potrzeb niniejszego opracowania przyjęto za Mikos von Rohrscheidt [2008] szersze ujęcie turysty kulturowego (*ang. general cultural tourist*), którym jest osoba korzystająca z oferty kulturowej (obok innych ofert) podczas swojego wyjazdu albo wybierającego ofertę zorganizowanej wyprawy z elementami kulturowymi, nie będącymi dla niego decydującym motywem podjęcia podróży, ani istotną częścią programu wyprawy. Wyróżnienie grupy o motywach kulturowych odbyło się w oparciu o określenie celu głównego lub drugorzędnego w formularzu badawczym, w ramach którego respondenci

wskazali „poznanie i podziwianie obiektów zabytkowych w okolicy” lub „uczestnictwo w ofercie wydarzeń kulturalnych”, które odnoszą się do celów kulturowych. Natomiast z uwagi na charakter obszaru, motywy przyrodnicze nie są wykluczone i w związku z tym, nawiązując do wyróżnionych rodzajów turystyki kulturowej, Mikos von Rohrscheidt [2008] wydzielił turystykę kulturowo-przyrodniczą o której wspominają także Basińska i in. [2009] czy Buczkowska [2011]. Tym samym, turyści kulturowi odwiedzający Góry Stołowe to osoby, dla których - wg Mikos von Rohrscheidt [2008] - główny cel stanowią naturalne walory środowiska, a motywacją uczestników jest spotkanie z chronionym lub organizowanym przez człowieka dziedzictwem naturalnym albo powiększenie wiedzy o świecie otaczającym. Wśród tak wyodrębnionych podróży kulturowo-przyrodniczych znajdują się m.in. wyprawy do pojedynczych celów lub objazdowe po parkach narodowych, chroniących naturalne dziedzictwo danego kraju lub regionu. Istotną cechą większości podróży z tej grupy jest ich wieloaspektowość. Choć głównym motywem podróży jest sama (najczęściej chroniona) przyroda, i to walory naturalne tworzą listę głównych celów wycieczki [...] to jednak w docelowej okolicy znajdują się inne ciekawe obiekty, będące typowymi celami innych gałęzi turystyki kulturowej, np. wybitne dzieła architektury, pomniki historii, dobrze zachowane zespoły urbanistyczne czy miejsca związane z biografią znanych ludzi [Mikos von Rohrscheidt 2008]. Po wygenerowaniu turystów kulturowych z całości grupy badawczej oraz ich scharakteryzowaniu, wykonano porównanie podobieństw i różnic w zakresie motywów i preferencji, w celu ustalenia różnic pomiędzy nimi.

Góry Stołowe jako destynacja kulturowa

Transgraniczny region naturalny i turystyczny Gór Stołowych (cz. *Broumovská vrchovina*) posiada cenne i unikatowe walory w skali międzynarodowej, ze względu na swoją budowę geologiczną i charakter rzeźby. Fakt ten powoduje, że liczba turystów odwiedzających Park Narodowy Gór Stołowych (na podstawie sprzedaży biletów wstępu na Szczeliniec Wielki i Błędne Skały) osiągała wartość około 350 000 [Rogowski, Małek 2016], a w 2015 i 2016 roku nawet 450 000 [Rogowski, 2018]. Jednak najnowsze i najdokładniejsze dane z czujników ruchu wskazują że park odwiedzany jest rocznie przez około 850 000 turystów [Rogowski, 2017b, Rogowski 2018]. Niewątpliwie walory przyrodnicze stanowią główny czynnik przyciągający turystów w ten obszar, jednak w jego sąsiedztwie istnieją ciekawe walory kulturowe. Fakt ten jest związany z bogatą historią i występującymi wieloma obiektami zabytkowymi, zachęcając do poznawania dziedzictwa kulturowego. Z uwagi na przebieg odnogi Szlaki Bursztynowego łączącego Wrocław z Ziemią Kłodzką i Republiką Czeską, w sąsiedztwie Gór Stołowych powstały trzy grody obronne. Historia osadnictwa na tych ziemiach sięga przeszło 1000 lat, dzięki czemu na przestrzeni wieków wykształciła się regionalna architektura tego obszaru uwzględniająca wpływy różnych narodów. W kolejnych wiekach rozwijało się osadnictwo w sąsiedztwie Gór Stołowych, poddane wpływom Piastów Śląskich, władzy korony czeskiej, Habsburgów i Prus. Powstało tu także w samodzielne „Hrabstwo Kłodzkie” podkreślające odrębność i istotność tego obszaru. Prócz okolicznych osad, rozwiały się uzdrowiska wraz z charakterystyczną zabudową, a także budowano fortyfikacje obronne. Dotychczas istniejące obiekty były przebudowywane zgodnie z później panującymi stylami.

Do najważniejszych walorów kulturowych rejonu Gór Stołowych można zaliczyć: zabytkową zabudowę miejską Nachodu, Hrnova, Broumova, Polic nad Metuji z wartościowymi obiektami sakralnymi, willową zabudowę uzdrowską z parkami zdrojowymi Kudowy-Zdroju, Dusznik-Zdroju i Polanicy-Zdroju, zamek w Nachodzie, bazylikę Najświętszej Marii Panny w Wambierzycach, klasztor benedyktyński w Broumovie, kompleks bunkrów czeskiego pogranicza, ruiny zamków Homole i Ratno oraz skanseny

w Pstrążnej, Czermej i Wambierzycach. Warto również zwrócić uwagę na zachowaną regionalną architekturę sudecką występującą szczególnie w miejscowościach w czeskiej części tego obszaru, stanowiące najcenniejsze walory kulturowe tego obszaru. Warto również wspomnieć, że obszar ten pełnił ważną rolę w historii rozwoju turystyki w Sudetach. Pod koniec XVIII wieku z rozkazu króla Prus Fryderyka Wilhelma II, nieopodal Karłowa wybudowano fort obronny, który miał być jednym z elementów systemu twierdzy strzegącej granic Prus. Późniejsza działalność sołtysa Karłowa - Franza Pabla - spowodowała duży wzrost popularności tego obszaru dzięki umiejętnemu prowadzeniu trasy turystycznej na Szczelińcu Wielkim i wybudowaniu w XIX wieku schroniska. Osoba ta została pierwszym mianowanym przewodnikiem górskim z prawem pobierania opłat. Równocześnie następował wzrost zainteresowania obszarem tzw. skalnych miast (cz. *Adršpašsko-teplické skály*), gdzie wyznaczono trasę turystyczną, spiętrzano wodę tworząc jezioro zaporowe, po którym realizowano romantyczne rejsy krajobrazowe, a w rejonie *Broumovské stěny* wybudowano kaplicę i schronisko.

Na ofertę kulturalną regionu Gór Stołowych składa się kilka cyklicznych wydarzeń o charakterze międzynarodowym, posiadających już swoją renomę i stałych gości. Najstarszym z nich jest Międzynarodowy Festiwal Chopinowski zainicjowany w 1946 roku dla uczczenia 120. rocznicy koncertu wirtuoza w Dusznikach Zdroju. Przez lata koncepcja festiwalu ulegała przeobrażeniom, w wyniku czego włączano w jego program dzieła również innych polskich artystów, a następnie także zagranicznych. W ramach imprez towarzyszących organizowano m.in. wystawy obrazów, rzeźb, plakatów, fotografii, spektakle operowe i teatralne [www.festival.pl/, 28.05.2017]. Festiwal Moniuszkowski, odbywający się od ponad 50 lat w Kudowie-Zdroju, jest jednym z ważniejszych tego typu wydarzeń w kraju. W 2016 roku miała miejsce 54 edycja imprezy, w czasie której słuchaczom zaproponowano muzykę koncertową w formie arii i pieśni autorstwa ojca polskiej opery narodowej – Stanisława Moniuszki – a także inscenizacje oper [www.festiwalmoniuszkowski.pl, 28.05.2017]. Prócz tego, do ważnych wydarzeń kulturalnych tego obszaru można zaliczyć Święto Papieru w Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju, czy wydarzenia integrujące społeczność pogranicza typu: Festiwalu Piosenki Polskiej i Czeskiej czy Tydzień Kultury Pogranicza.

Metodologia badań własnych

Badania sondażowe ruchu turystycznego w Parku Narodowym Góry Stołowych realizowane są w celu ilościowej i jakościowej charakterystyki turystów, odwiedzających ten obszar, w oparciu o czujniki ruchu zlokalizowane przy szlakach pieszych na granicy parku oraz opisane poniżej badania sondażowe. Najistotniejszym w tym względzie jest rozpoznanie motywów, preferencji i zachowań turystów w Parku Narodowym Gór Stołowych w następujących po sobie sezonach turystycznych (w celu uchwycenia trendów) w odniesieniu do sposobu spędzania czasu wolnego, jego organizacji oraz usług, z których skorzystali. Szczegółowe założenia badań i próbka wstępnych wyników została przedstawiona w osobnych opracowaniach [Rogowski, Małek 2016], podobnie jak założenia systemu monitoringu w oparciu o czujniki ruchu wraz z pierwszymi danymi [Rogowski, Małek 2016, Rogowski, 2017b, Rogowski 2018].

Metodą badawczą zastosowaną do zebrania danych był sondaż diagnostyczny w formie wywiadu kwestionariuszowego składającego się z 18 pytań dotyczących motywów i preferencji turystów umożliwiających m.in. określenie sposobów dotarcia w region i atrakcji, cel, długość, częstotliwość oraz forma organizacji pobytu, odwiedzone miejsca, typ i lokalizacja obiektu noclegowego i gastronomicznego, z których korzystano, czy oceny elementów oferty turystycznej regionu [Rogowski, Małek 2016]. Badania prowadzono w rejonie Błędnych Skał i Szczelińca Wielkiego, z uwagi na największą koncentrację ruchu

turystycznego w tych miejscach. W efekcie prowadzonych badań, w 2015 i 2016 roku uzyskano 998 prawidłowo wypełnionych formularzy, z których wyniki zostały zestawione w arkuszu kalkulacyjnym dla potrzeb możliwości wyróżnienia różnych grup badanych i uchwycenia zależności w odpowiedziach pomiędzy nimi, poprzez zastosowanie odpowiednich formuł i filtrowania. Właściwej analizie poddano odpowiedzi od 180 respondentów (co stanowiło 18% całości grupy badawczej), którzy wskazali motyw o charakterze kulturowym.

Badania sondażowe turystów realizowane są różnych górskich parkach narodowych naszego kraju, a w szczególności w obszarze badawczym [Prószczyńska-Bordas 2008, 2009, 2014], następnie w Tatrzańskim [Czochański, Szydarowski 2000, Czochański 2002, Pociask-Karteczka i in., 2007, Hibner 2012, 2013, 2014], Karkonoskim [Martin, Třebický 2000, Wieniawska 2004, Wieniawska-Raj 2007, 2010, Zarzycki P. i in., 2010, Gonda-Sroczyńska 2010, Hibner 2013, Fąk, Jarecka 2014, Michalczak, Wojcierska 2014, Rogowski 2015], Świętokrzyskim [Jastrzębski 2009], Pienińskim [Warcholik, Semczuk, 2011, Faron i in. 2012], Bieszczadzkim [Prędko 2012] i Gorczańskim [Semczuk 2012, Semczuk i in. 2014].

Motywy i preferencje turystów odwiedzających Park Narodowy Gór Stołowych – tło analizy

Wyniki badań realizowanych w 2015 i 2016 roku, charakteryzujące całość próby zostały przedstawione w osobnych opracowaniach. Pierwsze z nich, autorstwa Rogowskiego i Małka [2016] przedstawia wstępne wyniki badań z 2015 roku, kolejne [Rogowski 2017a] charakteryzuje całość próby, a ostatnie, autorstwa Żyto i in., [2018], charakteryzuje odwiedzających w oparciu o wyniki z 2015 i 2016 roku na tle współczesnych tendencji w turystyce. Poniższe streszczenie tych wyników zostało przedstawione w celu ukazania tła dla potrzeb wyróżnienia turystów o profilu kulturowym.

Turyści odwiedzający Park Narodowy Gór Stołowych przybywają w analizowany obszar głównie samochodem (78%), co wynika z dogodnej i sukcesywnie polepszającej się infrastruktury drogowej. Umożliwia ona stosunkowo sprawne podróżowanie pomiędzy obszarem recepcyjnym, a obszarami emisyjnymi, na które składają się głównie miejscowości z województw dolnośląskiego (19%), wielkopolskiego (15%), śląskiego (12%), mazowieckiego i łódzkiego (po 9%). Podczas pobytu w rejonie górskim, samochód nadal pozostaje najczęściej wykorzystywanym środkiem transportu (51% ankietowanych wykorzystuje ten środek transportu w dotarciu do atrakcji), jednak kolejnych 31% badanych wybiera piesze dojście do atrakcji, co wynika z rozwiniętej sieci szlaków turystycznych. Jednocześnie respondenci zwracają w tym aspekcie uwagę na wysokie ceny parkingów zlokalizowanych w pobliżu miejsc generujących największy ruch turystyczny, decydując się również na korzystanie ze środków komunikacji publicznej (15%).

Obecnie, blisko połowę turystów (48%) stanowią osoby odwiedzające ten rejon po raz pierwszy, podczas gdy kolejnych 37% badanych regularnie penetruje Góry Stołowe wybierając to miejsce kilka razy w ciągu roku. Turyści najczęściej przyjeżdżają latem (68%), następnie wiosną (37%) i jesienią (16%) a najrzadziej zimą (6%), pozostając w tym obszarze najczęściej 4-7 dni (46%) lub 2-3 dni (26%) a rzadziej przez 1 dzień (16%). Najmniej osób decyduje się na przynajmniej 7-dniowy pobyt. W strukturze ruchu turystycznego widoczna jest wybitna przewaga turystów indywidualnych (87%) w stosunku do turystów grupowych - choć w tym przypadku z uwagi na realizację programu wycieczki, znacznie trudniej było zachęcić uczestnika imprezy turystycznej do poddania się niniejszym badaniom i do tego wyniku należy podejść z dystansem.

Turyści nocują najczęściej w Kudowie-Zdroju (41%), Karłowie (12%), Dusznikach-Zdroju (10%), Polanicy-Zdroju (9%) i Radkowie (8%). Wśród turystów dominują rodziny podróżujące z dziećmi (44%), małżeństwa i związki partnerskie (31%) oraz grupy znajomych (23%), którzy nocują przeważnie w kwaterach prywatnych i gospodarstwach agroturystycznych (32%), pensjonatach (22%), hotelach (11%), schroniskach (10%) czy u rodziny lub znajomych (8%).

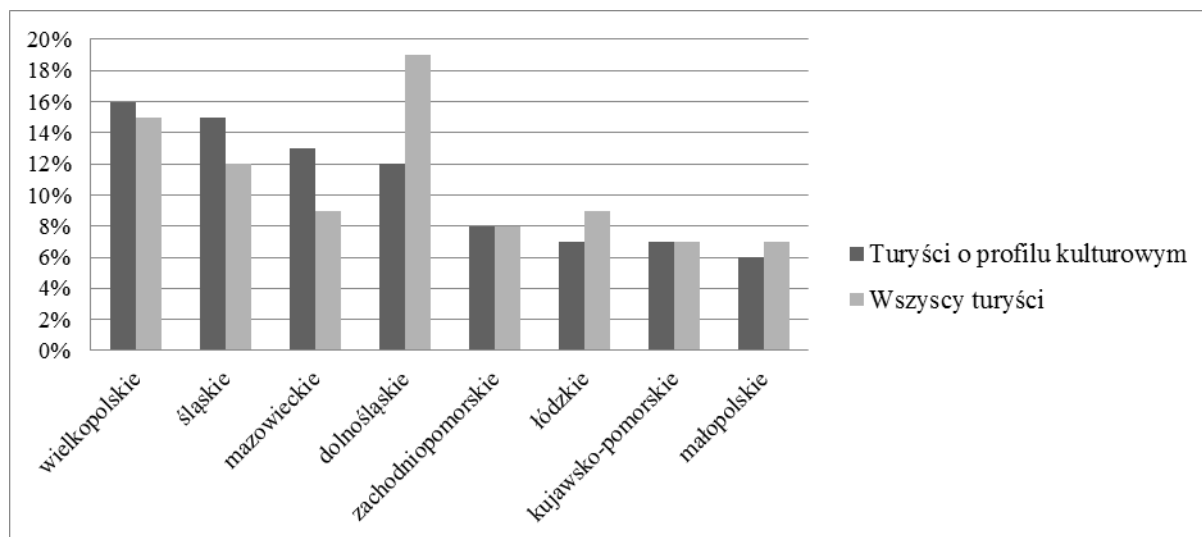
Głównym motywem decydującym o wyborze Gór Stołowych jako destynacji turystycznej jest chęć wypoczynku (55%) oraz poznanie i podziwianie walorów przyrody nieożywionej (26%). Prawidłowość ta stwarza możliwość do podjęcia próby ukierunkowania turystów na podejmowane aktywności i odwiedzane obszary podczas ich pobytu, które mieściłyby się w ramach szeroko rozumianego wypoczynku o charakterze aktywnym i poznawczym. Ciekawym jest fakt, że tak wartościowa przyroda jest postrzegana przez ponad połowę badanych głównie jako miejsce wypoczynku, do którego udając się (przy okazji?), poznaje się jego walory. Same motywy poznawcze w odniesieniu do przyrody nieożywionej zostały wskazane przez dwa razy mniejszą grupę osób jako cel główny, a przez kolejne 43% respondentów jako cel drugorzędny. Drugim z kolei motywem drugorzędnym było poznanie i podziwianie przyrody ożywionej (30%) poznanie i podziwianie obiektów zabytkowych (16%) i uprawianie turystyki aktywnej i kwalifikowanej (11%). To pokazuje że najważniejsze jest zapewnienie sobie komfortu wypoczynku, na dalszym planie pozostawiając aspekty krajoznawcze, wymagające od turystów choćby minimalnego zaangażowania.

Do najczęściej odwiedzanych miejsc można zaliczyć: Szczeliniec Wielki (67%), Błędne Skały (59%), Kudowa-Zdrój (16%), Kłodzko z Twierdzą Kłodzką (13%), Wambierzyce (9%), Skalne Grzyby i Zamek Książ (8%), Duszniki-Zdrój (6 %) i kopalnię złota w Złotym Stoku (5%). 60 % respondentów deklaruje chęć odwiedzenia czeskiej części obszaru, z czego niemalże wszyscy (95 %) odwiedzają przygraniczne miasto Nachod. W dalszej kolejności są: Adšpaško-Teplické skály (58%), Teplice nad Metuji (19%), Broumovske Steny (11%), Police nad Metuji oraz Praga (9%), a także Broumov (8%).

Powyższe wyniki stanowią tło porównawcze w stosunku do przedstawionej charakterystyki turystów kulturowych, przejawiających się motywami związanymi z kontaktem z obiektami dziedzictwa kulturowego oraz uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych.

Turysta o profilu kulturowym w Parku Narodowym Gór Stołowych

W zakresie dotarcia do obszaru recepcyjnego turyści o profilu kulturowym nie wyróżniają się istotnie na tle ogółu badanej grupy w aspekcie zarówno pochodzenia, jak i sposobu dojazdu. W pierwszym czynniku trzy główne regiony, z których przybyli respondenci pokrywają się, choć ich kolejność jest odmienna. Najwięcej turystów kulturowych przybyło z województwa wielkopolskiego (16%), następnie ze śląskiego (15%) i dolnośląskiego (12%). Dodatkowo, duża grupa turystów kulturowych przybyła z województwa mazowieckiego (13%), w przypadku której zanotowano największą różnicę w stosunku do całkowitej grupy respondentów. Mniejsze grupy tworzą turyści z województwa zachodniopomorskiego, łódzkiego, kujawsko-pomorskiego i małopolskiego. W drugim aspekcie – w przypadku wyboru sposobu dotarcia w obszar badawczy, 74% turystów kulturowych przybyło samochodem, a do atrakcji 48%. Wyniki te są w miarę tożsame z całością grupy turystów (Ryc. 1).

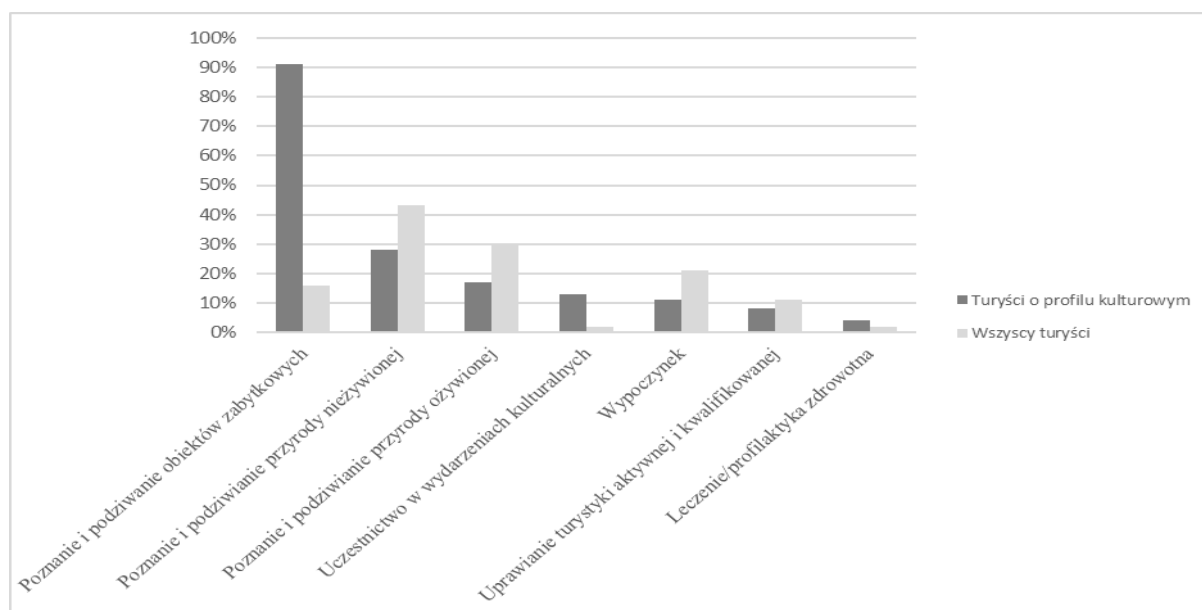

Ryc. 1. Pochodzenie turystów kulturowych na tle pozostałych turystów objętych badaniami

Źródło: opracowanie własne

Analizowana grupa respondentów w zakresie głównego celu przyjazdu najczęściej wskazywała wypoczynek (52%), poznanie i podziwianie przyrody nieożywionej (33%), a w dalszej kolejności poznanie i podziwianie przyrody ożywionej oraz uprawianie turystyki aktywnej i kwalifikowanej. W tym aspekcie nie zauważono istotnych różnic z całością próby. Pośród turystów kulturowych w wieku >59 roku życia drugim najczęściej wskazywanym motywem - zaraz po wypoczynku - było leczenie i profilaktyka zdrowotna.

Należy podkreślić, że w ramach głównego celu brakowało wskazań dotyczących motywów kulturowych, które pojawiły się w przypadku wskazań celu drugorzędowego. Poznanie i podziwianie obiektów zabytkowych w okolicy wskazało 91% turystów o profilu kulturowym, natomiast uczestnictwo w ofercie wydarzeń kulturalnych 13%. Ponadto, w ramach celu drugorzędowego, prócz motywów *stricte* kulturowych respondenci wskazali poznanie i podziwianie przyrody nieożywionej (28%) i ożywionej (17%), uprawianie turystyki aktywnej i kwalifikowanej (13%), wypoczynek (11%), uprawianie turystyki aktywnej i kwalifikowanej (8 %) i leczenie wraz z profilaktyką zdrowotną (4%) (Ryc. 2).

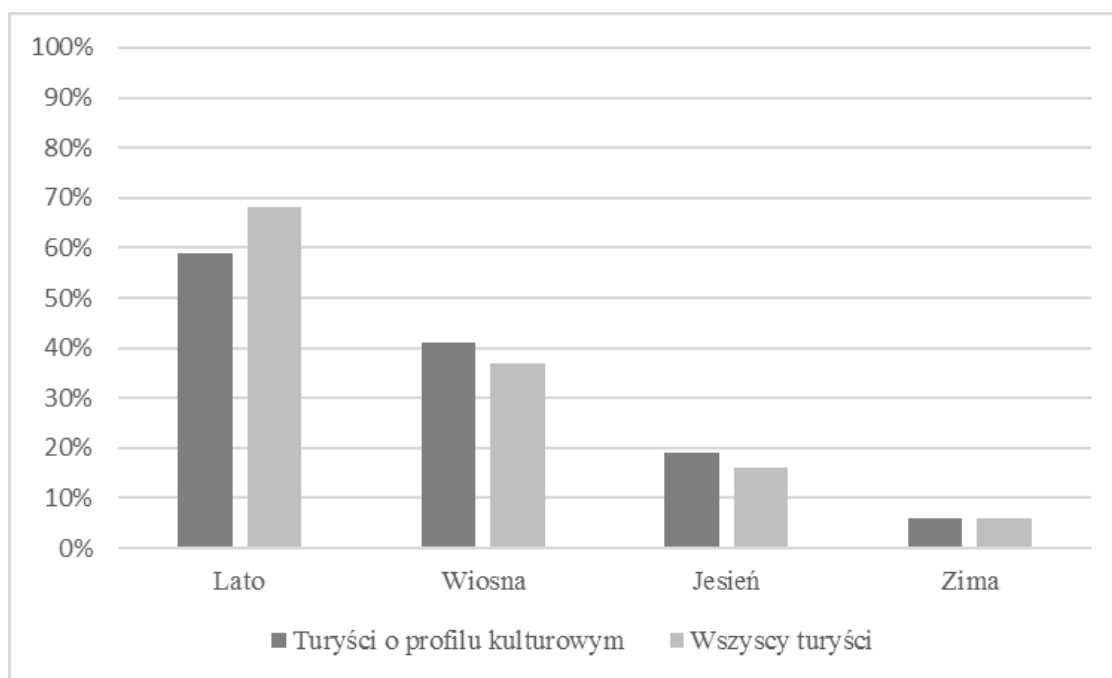

Ryc. 2. Porównanie celów drugorzędnych turystów o profilu kulturowym na tle pozostałych turystów objętych badaniami

Źródło: opracowanie własne

Turyści o profilu kulturowym przebywają najczęściej w Górach Stołowych przez 4-7 dni (57%), co znaczący sposób wyróżnia ich na tle reszty badanych. Można także zauważyć mniej wskazań w przypadku krótszego okresu pobytu (2, 3-dniowe wypadki) – 19 %, natomiast odsetek pozostałych wskazań jest porównywalny (1 dzień - 13 % oraz > 7 dni - 11 %). Długość pobytu stopniowo wzrasta wraz z wiekiem uczestników, co jest związane z istotnością motywów wypoczynkowo-leczniczych. Turyści kulturowi samodzielnie organizują swój pobyt (86%), a odsetek osób przyjeżdżających w ten rejon po raz pierwszy jest większy (58%) w stosunku do całości grupy. Wskaźnik ten jednak spada wraz z wiekiem turystów kulturowych, z wartości 70% dla osób do 29 roku życia, do 45 % dla osób powyżej 59 roku życia. Niemniej jednak należy podkreślić, że duża grupa turystów kulturowych przebywa w tym obszarze po raz pierwszy. Co trzeci turysta kulturowy przyjeżdża tu regularnie, z czego połowa to są osoby starsze, co świadczy o dobrym zapleczu uzdrowiskowym i właściwym zaspokajaniu potrzeb przybywających osób. Wśród turystów kulturowych dominują rodziny podróżujące z dziećmi (44%), małżeństwa i związki partnerskie (31%) oraz grupy znajomych (23%), którzy nocują przeważnie w kwatery prywatnych i gospodarstwach agroturystycznych (32%), pensjonatach (22%), hotelach (11%), schroniskach (10%) czy u rodziny lub znajomych (8%). Widoczna jest wyraźna przewaga osób w średnim wieku przyjeżdżających z rodziną, natomiast osoby starsze preferują pobyt z partnerem.

W przypadku okresu pobytu, zauważa się mniejszą koncentrację przyjazdów w okresie letnim turystów kulturowych. Co prawda ponad połowa badanych wskazała właśnie tą porę roku (59%), ale 43% turystów o profilu kulturowym przyjeżdża w okresie wiosennym. W dalszej kolejności preferowanym jest termin jesienny (19%), a najmniej popularnym jest okres zimowy (6%). Wśród osób starszych szczególnie popularny jest okres wiosenny, który nieznacznie ustępuje okresowi letniemu.

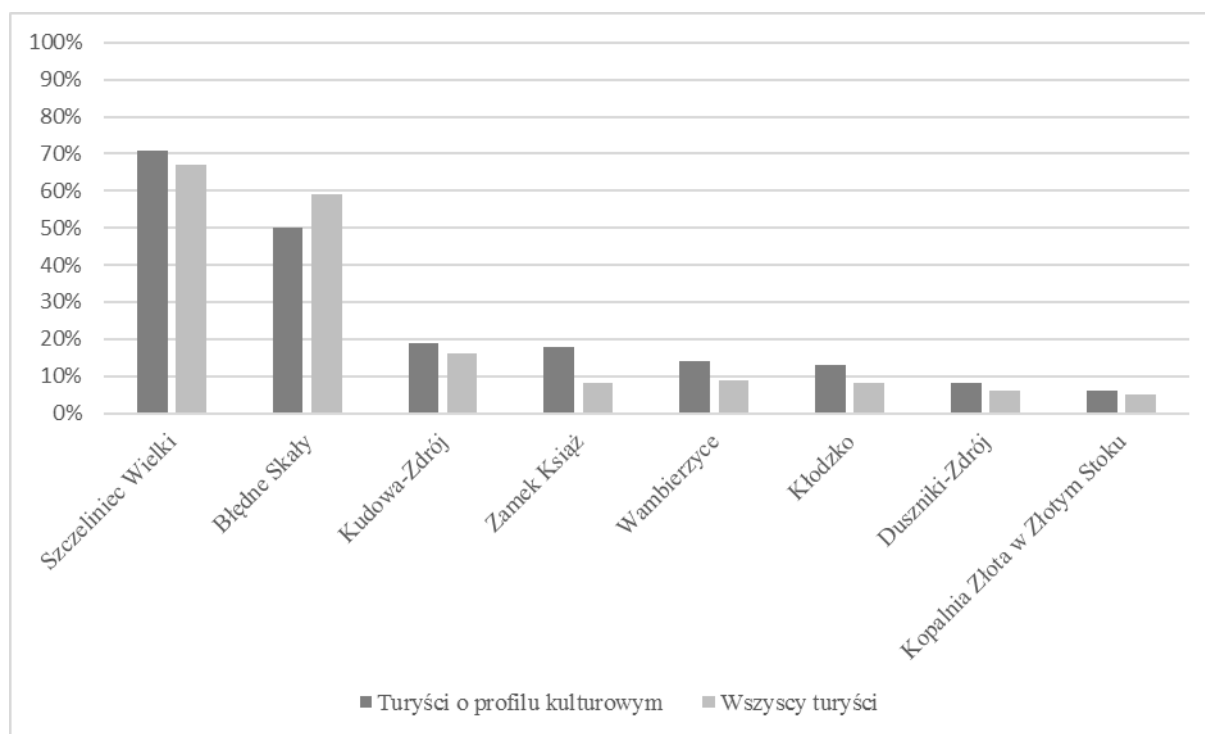
Ryc. 3. Preferowane pory roku przez turystów o profilu kulturowym i pozostałych respondentów

Źródło: opracowanie własne

Porównując te wyniki z całością próby należy podkreślić, że turyści o profilu kulturowym również preferują lato, za sprawą rozbudowanej oferty kulturalnej (szczególnie dzięki odbywającym się w sierpniu najważniejszym wydarzeniom kulturowym, jakim są: Międzynarodowy Festiwal Chopinowski w Dusznikach-Zdroju, Festiwal Moniuszkowski

w Kudowie-Zdroju i Dni Twierdzy Kłodzkiej w Kłodzku), jednak równie chętnie przybywają tu wiosną i jesienią. Pobyt w tych okresach zapewnia większy spokój podczas korzystania z oferty kulturalnej regionu. Tym samym, osoby te preferując spokojniejsze okresy sprzyjającej pogody, dla których liczy się możliwość odwiedzin określonych obiektów zabytkowych i uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych odbywających w każdej porze roku.

Trasy wycieczek i odwiedzane atrakcje przez turystów o profilu kulturowym są przeważnie tożsame z wybieranymi przez pozostałych zwiedzających. W tym aspekcie wyróżnia się profil przyrodniczo-kulturowy tych osób, gdyż do najczęściej wskazywanych atrakcji zalicza się: Szczeliniec Wielki (71%) i Błędne Skały (50%), choć to jest spowodowane faktem, że badania sondażowe realizowano właśnie w pobliżu tych atrakcji. W dalszej kolejności wskazywano miejsca o walorach kulturowych, którymi były: Kudowa-Zdrój (19%), oddalony o 70 km Zamek Książ (18%), Sanktuarium Matki Bożej Wambierzyckiej w Wambierzycach (14%), Kłodzko z Twierdzą Kłodzką (13%), Duszniki-Zdrój (8%) i kopalnię złota w Złotym Stoku (6%). W porównaniu z odpowiedziami dla całości respondentów, należy podkreślić większą popularność obiektów kulturowych wśród analizowanej grupy turystów, co jest w pełni zrozumiałe. Największa różnica pomiędzy porównywanymi wartościami dotyczy Zamku Książ (dwukrotnie więcej wskazań w stosunku do całości próby) oraz Wambierzyc i Kłodzka (Ryc. 4).

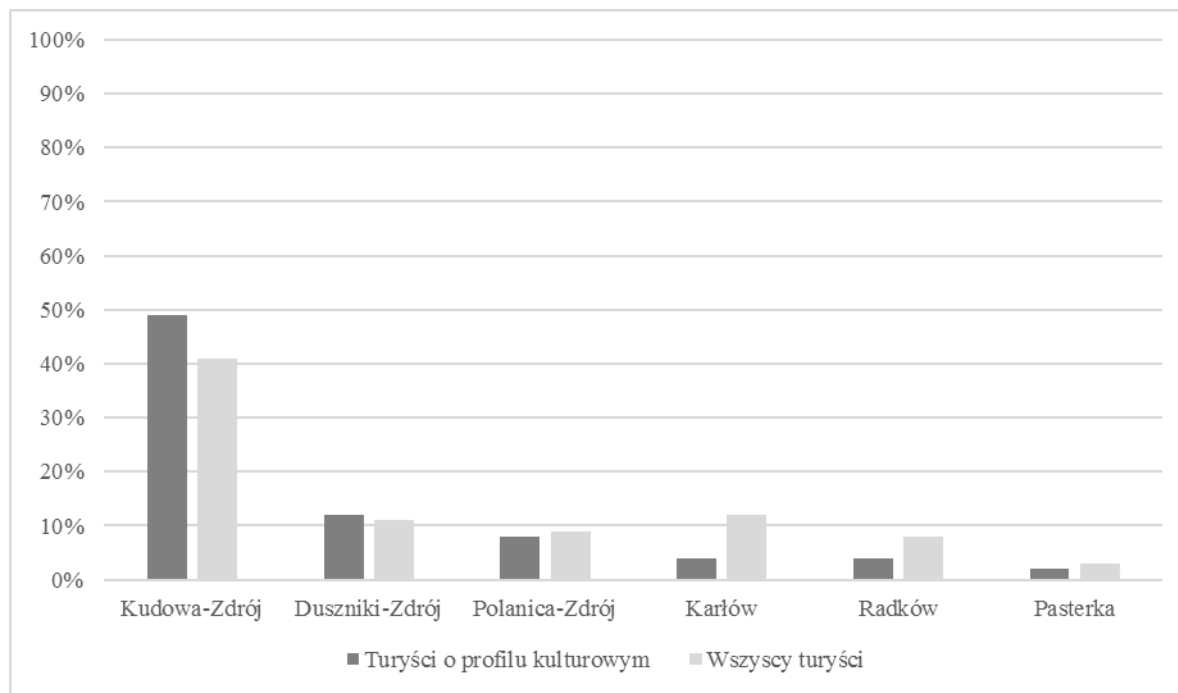

Ryc. 4. Porównanie popularności odwiedzanych atrakcji w polskiej części Gór Stołowych wśród turystów o profilu kulturowym i pozostałych respondentów

Źródło: opracowanie własne

Turyści kulturowi porównywalnie często deklarowali odwiedziny w Republice Czeskiej (63%), z czego jedynie połowa odwiedziła przygraniczny Nachod (54%), co trzeci turysta ADRŠPAŠSKO-TEPLICE skały, a poza tym Teplice na Metuji (13%) i Pragę (5%). W dalszej kolejności wskazano Broumvske Steny, Broumov, Police nad Metuji, masyw Ostaš i ZOO Dvůr Králové. Należy podkreślić, że poza najpopularniejszymi atrakcjami wybieranymi przez większość turystów, turyści kulturowi częściej wskazują obiekty i wydarzenia kulturowe.

W przypadku miejsca noclegu turyści o profilu kulturowym częściej wybierają Kudowę-Zdrój (49%) i Duszniki-Zdrój (12%), natomiast rzadziej Polanicę-Zdrój (8%) oraz Karłów i Radków (po 4%) (Ryc. 5).

Ryc. 5. Preferencje w zakresie wyboru miejsca noclegowego pośród turystów o profilu kulturowym i pozostałych respondentów

Źródło: opracowanie własne

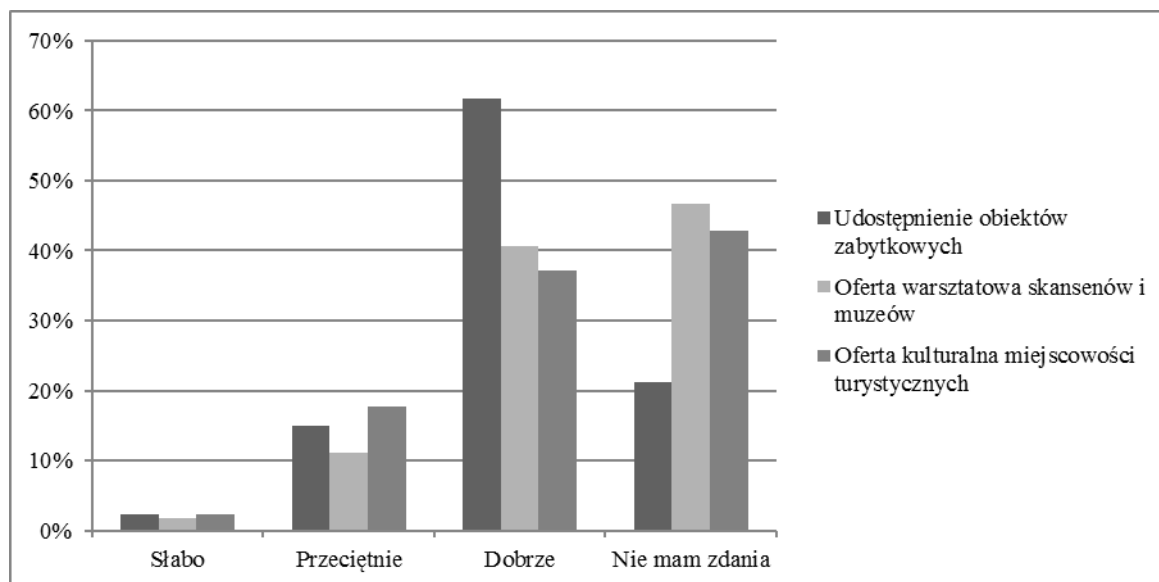
Powyższe wyniki świadczą o tym, że Kudowa-Zdrój i Duszniki-Zdrój - posiadając bogatą ofertę kulturalną, której istnienie jest związane z profilem uzdrowiskowym miejscowości - są częściej wybierane przez turystów o profilu kulturowym. Kolejnym ich atutem są ciekawe i wartościowe obiekty zabytkowe będące przedmiotem zainteresowania analizowanej grupy turystów. Karłów i Radków traktowane są jako baza wypadowa w obszar parku narodowego i pobytowa dla turystów o motywach przyrodniczych, aktywnych i kwalifikowanych. Z tego względu turyści o profilu kulturowym rzadziej zdecydowali się na nocleg w obu miastach, co szczególnie w przypadku Radkowa może zaskakiwać, gdyż miasto dysponuje wartościowymi i ciekawymi zabytkami.

Najczęściej wybieranym obiektem bazy noclegowej przez turystów o profilu kulturowym były kwatery prywatne i gospodarstwa agroturystyczne (35%) oraz pensjonaty (34%). Te drugie wybierane były znacznie chętniej niż w przypadku pozostałej grupy badanych, co może być spowodowane wyższymi wymaganiami w stosunku do usług pobytowych. Wskazania dla pozostałych obiektów niewiele się różniły, gdyż hotel wybrało 13% respondentów, a schronisko 7%. Osoby młodsze chętniej wybierały tańszą formę noclegu, natomiast starsze decydowały się na pensjonaty i hotele. Ponadto najstarsze osoby często decydowały się na pobyt w ośrodku uzdrowiskowym. O wyborze obiektu noclegowego w jeszcze większym stopniu decydowała przekonująca oferta w internecie (41%), cena (28%), bliskość atrakcji turystycznych (27%) oraz lokalizacja w spokojnym otoczeniu (17%), co pokrywa się z czynnikami wskazywanymi przez ogół turystów.

Odsetek osób korzystających z bazy gastronomicznej (83%) nie wyróżnia się na tle całości respondentów, jednak w przypadku wyboru ich typów różnice są zauważalne. Turyści kulturowi najczęściej skorzystali z usług restauracji (49% względem 62% dla ogółu badanych), kawiarni (19%) i punktów gastronomicznych zlokalizowanych w ośrodkach i pensjonatach (28% względem 22% dla ogółu badanych). Stosunkowo niski

udział osób zamawiających posiłki w restauracjach może sugerować, że dziedzictwo kulinarne regionu jest stosunkowo mało rozpoznane i promowane, wskutek czego turyści preferują zjeść znane, sprawdzone i ogólnodostępne dania w barach szybkiej obsługi.

Jako główne źródła informacji o regionie wskazano internet (35%), mapy i przewodniki (29%) oraz komentarze tablic edukacyjnych (11%), co jest zbliżone do odpowiedzi udzielonych przez pozostałych turystów. Wśród słabych stron oferty turystycznej odwiedzanych miejsc ankietowani nie wskazali na żadnego rodzaju luki związane z ofertą kulturową, lecz skupili się przede wszystkim na negatywnej ocenie zniszczeń i słabym oznakowaniu szlaków turystycznych, niewielkiej liczbie tablic informacyjnych, wysokich opłatach parkingowych, czy szerokiej ofercie kiczowatych i mało estetycznych pamiątek nie związanych z odwiedzanym obszarem. Ponadto negatywnie oceniano szpetny park dinozaurów w Karłowie. Szczegółową ocenę wybranych kulturowych elementów oferty turystycznej Gór Stołowych ilustruje poniższy wykres (Ryc. 6).

Ryc. 6. Ocena elementów oferty kulturowej Gór Stołowych

Źródło: opracowanie własne

W przypadku tego pytania, szczególnie istotna była ocena czynników związanych walorami kulturowymi. Dlatego też zwrócono szczególną uwagę na te elementy. Najwięcej dobrych ocen ze strony turystów o profilu kulturowym dotyczyło udobępnienia walorów przyrody nieożywionej (91%), sieci szlaków turystycznych (82%) oraz bazy gastronomicznej (62%), co jest znacznie wyższym wskaźnikiem w stosunku do wszystkich respondentów. Ponadto równie dobrze oceniono udobępnienie obiektów zabytkowych (62%), co w przypadku tej grupy odbiorców jest szczególnie istotne. W tym kontekście jest to o tyle warte podkreślenia, że odsetek ten jest również wyższy niż w przypadku wszystkich respondentów. 41% badanych turystów kulturowych pozytywnie wypowiedziało się również o ofercie warsztatowej skansenów oraz muzeum. W tym przypadku należy podkreślić, iż oferta ta jest niedostatecznie rozwinięta, gdyż niemalże połowa respondentów nie była w stanie się na ten temat wypowiedzieć. Mimo tego, skromna oferta warsztatów została doceniona, gdyż odsetek analizowanej grupy respondentów dobrze je oceniających jest dwukrotnie wyższy w stosunku do całości próby. W tym względzie należy podkreślić, że turyści kulturowi poszukują takich atrakcji i je pozytywnie oceniają. Zbliżona ocena dotyczyła także oferty kulturalnej miejscowości turystycznych (37%) jednak i w tym przypadku większa grupa (43%) nie miała zdania na ten temat. Te wskaźniki są również wyższe w stosunku do ocen wszystkich turystów. Podobnie oceniono ścieżki edukacyjne (42%) i działalność edukacyjną parku (39%), choć w tym ostatnim przypadku

wystąpił również najwyższy odsetek ocen przeciętnych, tyczący się 21% turystów kulturowych oraz drugi najwyższy odsetek ocen negatywnych (5%). Należy również wskazać, że najwięcej negatywnych opinii uzyskała komunikacja publiczna, co w dodatku z drugim najczęstszym wskazaniem braku zdania oraz najmniejszą liczbą ocen pozytywnych, pokazuje największą słabość tego obszaru.

Turysta kulturowy – próba syntezy

Pomimo faktu niezwykle cennych i unikatowych walorów przyrodniczych Parku Narodowego Gór Stołowych, które w większości przypadków są głównym determinantem przyjazdu w obszar badawczy, istnieje wiele czynników zachęcających do przyjazdu turystów kulturowych. Obszar znany głównie dzięki niezwykle wartościowym walorom przyrodniczym, umożliwia poznanie cennych walorów kulturowych posiadających długą, bogatą i różnorodną historię oraz oferując obecnie wiele wydarzeń kulturalnych.

Przedstawione powyżej motywy, preferencje i opinie turystów kulturowych budują spójny obraz charakteryzowanej grupy, którą tworzy w przybliżeniu co piąty ankietowany turysta odwiedzających obszar Parku Narodowego Gór Stołowych. Można dzięki temu pozytywnie odpowiedzieć na pytanie, że w takim obszarze turysta kulturowy występuje i może znaleźć coś dla siebie.

	Turysta kulturowy w Parku Narodowym Gór Stołowych	Turysta w Parku Narodowym Gór Stołowych
Kryterium		
Cel główny	52%: wypoczynek 26%: poznanie i podziwianie przyrody nieożywionej	55%: wypoczynek 33%: poznanie i podziwianie przyrody nieożywionej
Cel drugorzędny	91%: poznanie i podziwianie obiektów zabytkowych 28%: poznanie i podziwianie przyrody nieożywionej 17%: poznanie i podziwianie przyrody ożywionej 13%: uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych	43%: poznanie i podziwianie przyrody nieożywionej 30%: poznanie i podziwianie przyrody ożywionej 16%: poznanie i podziwianie obiektów zabytkowych 11%: uprawianie turystyki aktywnej i kwalifikowanej
Pochodzenie (województwa)	16%: wielkopolskie 15%: śląskie 13%: mazowieckie 12%: dolnośląskie	19%: dolnośląskie 15%: wielkopolskie 12%: śląskie 9%: mazowieckie
Sposób dotarcia do regionu	71%: własny środek transportu (samochód)	78%: własny środek transportu (samochód)
Sposób dotarcia do atrakcji	48%: własny środek transportu (samochód)	51%: własny środek transportu (samochód)
Częstotliwość pobytu	5%: pierwszy raz 31%: ponowny przyjazd	48%: pierwszy raz 37%: ponowny przyjazd
Pora roku	59%: lato 43%: wiosna 19%: jesień	68%: lato 37%: wiosna 16%: jesień
Miejsce noclegu	49%: Kudowa-Zdrój 12%: Duszniki-Zdrój 8%: Polanica-Zdrój	41%: Kudowa-Zdrój 12%: Karlów 11%: Duszniki-Zdrój
Rodzaj obiektu	35%: kwatera, agroturystyka 34%: pensjonat	32%: kwatera, agroturystyka 22%: pensjonat

Tab. 1 Zestawienie głównych cech charakteryzujący turystów kulturowych w porównaniu z całością próby poddanej badaniu

Źródło: opracowanie własne

Turysta kulturowy nie stroni od miejsc cennych przyrodniczo, w szczególności jeśli w ich rejonie występują walory kulturowe. Przyjeżdża on w rejon Gór Stołowych najczęściej z obszaru Śląska, Wielkopolski i Mazowsza, korzystając z własnego środka lokomocji jakim jest samochód. Głównymi celami pobytu są wypoczynek, poznanie i podziwianie przyrody oraz odwiedzenie zabytków i uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych. Taka osoba najczęściej przebywa tu po raz pierwszy, preferując okres z najbogatszą ofertą kulturalną (wiosna, lato), samodzielnie organizując sobie pobyt, którego długość najczęściej nie przekracza tygodnia. Synteza całości motywów sugeruje postrzeganie tych osób jako krajoznawców chcących poznać region o wartościowych walorach przyrodniczo-kulturowych (Ziemia Kłodzka, Góry Stołowe jako region transgraniczny) oraz pragnących kontaktu z przyrodą w celu wypoczynkowym. W tym przypadku należy również podkreślić, że turysta kulturowy jest mniej podatny na sezonowość, gdyż jedynie co drugi odwiedza badany obszar w okresie letnim, czego ważnym determinantem są odbywające się ważne wydarzenia kulturalne. Można również sądzić, że większość tych osób powróci tu ponownie.

Turysta kulturowy najczęściej wybiera tańsze noclegi, choć zdarzają się osoby ceniące sobie wyższy standard wraz posiłkami. Jeśli takowych brak, to z pewnością chętnie skorzysta z lokalnej gastronomii. Ponadto można sądzić, że takie osoby wybierają bazę noclegową zlokalizowaną w miejscowości posiadającej walory kulturowe, jakimi są obiekty zabytkowe, skanseny czy muzea, czego przykładem jest Kudowa-Zdrój. Tutaj turysta ma możliwość bezpośredniego i ciągłego kontaktu z wartościowym krajobrazem kulturowym. Widać także, że mniejszą popularnością cieszą się miejscowości pełniące funkcję bazy wypadowej w obszar o walorach przyrodniczych.

Turysta kulturowy odwiedza główne atrakcje przyrodnicze (Szczeliniec Wielki, Błędne Skały), skupiając się na obiektach kulturowych zlokalizowanych w regionie i jego okolicy (np. Zamek Książ) nie ograniczając się tylko do polskiej części. Poszukuje również walorów kulturowych pośród atrakcji przyrodniczych. Przykładem jest Szczeliniec Wielki posiadający prócz niezaprzeczalnych walorów przyrodniczych również walory kulturowe które związane są głównie historycznymi przebiegiem trasy turystycznej, zabytkowym schroniskiem i odwiedzinami znamienitych gości jakim byli niemiecki poeta Johann Wolfgang Goethe czy prezydent Stanów Zjednoczonych John Quincy Adams. Turysta kulturowy pozytywnie ocenia dostępność obiektów kulturowych i przyrodniczych, sieć szlaków turystycznych, nie zawsze znając ofertę warsztatów lokalnych placówek muzealnych. Jeśli z takowej skorzysta, to z pewnością jest ona również pozytywnie oceniona.

Turystów kulturowych można podzielić na trzy mniejsze podgrupy w zależności o ich profilu:

- ludzie młodzi bez dzieci, przyjeżdżający w gronie przyjaciół, również z małżonkiem, dla których istotniejsze jest samo otoczenie miejsca noclegowego niż jego standard (wynajmujący kwaterę lub apartament, z możliwością dostępu do kuchni w obiektach niskiej i średniej klasy), pragnący wypocząć we własnym towarzystwie i poznać główne atrakcje obszaru, ceniący sobie swobodę bieżącego planowania pobytu,
- rodziny z dziećmi, dla których istotniejsza jest dostępność obiektu i jego wyposażenie w „rodzinne atrakcje” (wynajmujący przeważnie nocleg w obiektach średniej i wyższej kategorii apartament z możliwością dostępu do kuchni), pragnący wypocząć w gronie rodzinnym, z wykorzystaniem rodzinnych rozrywek, dla których aspekty poznawcze mają drugorzędne znaczenie, a jeżeli się na nie decydują to wybierają atrakcje pod kątem dzieci,
- osoby starsze podróżujące z partnerem, ceniący sobie komfort i wygodę (wynajmujący w pokój lub apartament z wyżywieniem), pragnący wypocząć zwiedzając szereg atrakcji kulturowych, których odwiedzenie było najczęściej zaplanowane. Wśród tych osób są także kuracjusze korzystający z oferty zdrowotnej.

Podsumowanie

W obszarach cennych przyrodniczo występowanie walorów kulturowych jest często nieodzownym elementem związanym z historią i rozwojem osadnictwa danego obszaru. Ziemia Kłodzka posiadająca bardzo bogatą historię oferuje szereg najróżniejszych, historycznie i artystycznie wartościowych zabytków, stanowiących podstawę rozwoju oferty kulturowej. W takich miejscach turysta kulturowy zawsze znajdzie sobie coś dla siebie urozmaicając swoje zainteresowania wypoczynkiem na łonie natury wśród cennego krajobrazu naturalnego. Nawiązując do cytowanych opracowań oraz powyżej przedstawionych wyników badań, należy stwierdzić że obecność turysty kulturowego w obszarze cennym pod względem walorów naturalnych jest niezaprzeczalna. Daje to możliwość kompleksowego poznania odwiedzanego obszaru i nieograniczonej możliwości planowania pobytu. Dzięki temu turysta posiadający szersze spojrzenie, obcuje z całością dziedzictwa danego regionu (nie tylko przyrodniczym) którego współistnienie jest niezaprzeczalne.

Badania motywów i preferencji turystów kulturowych w obszarach cennych przyrodniczo powinny być wykonywane, by na ich podstawie móc spróbować i scharakteryzować odwiedzających turystów o takich zainteresowaniach. Utworzenie dopasowanej oferty turystycznej umożliwi odciążenie obszarów cennych przyrodniczo, zapewniając bardziej równomierny rozkład ruchu turystycznego w całym regionie, a także z punktu widzenia turystów większy komfort zwiedzania i obcowania nie tylko z przyrodą ale także z wartościami kulturowymi, które częstokroć (choć niesłusznie) traktowane są drugoplanowo.

Dofinansowano ze środków Funduszu Leśnego w ramach projektu badawczego: Monitoringowy system obserwacji ruchu turystycznego, badanie preferencji krajobrazowych w Parku Narodowym Gór Stołowych.

Bibliografia

- Basińska A., Kurczewski R., Machnik A., Smoleńska O., 2009, *Turystyka przyrodniczo kulturowa (ekoturystyka)*, Buczkowska K., Mikos von Rohrscheidt (red), Współczesne formy turystyki kulturowej, Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu, Poznań
- Buczkowska K., 2011, *Turystyka kulturowa, Przewodnik metodyczny*, Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu, Poznań
- Czochański J.T., 2002, *Turystyka w Tatrzańskim Parku Narodowym*, [w:] J. Partyka (red), Użytkowanie turystycznego parków narodowych, Ojcowski Park Narodowy, Ojców, 386-403
- Czochański J.T., Szydarowski W., 2000, *Diagnoza stanu i zróżnicowanie przestrzenno-czasowe użytkowania szlaków turystycznych w TPN* [w:] J.T. Czochański, D. Borowiak (red), Z badań geograficznych w Tatrach Polskich, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 207-228
- Gonda-Soroczyńska E., 2010, *Potencjał Karpacz jako ośrodka całorocznego*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Nr 590, Ekonomiczne problemy usług Nr 52, 69-82
- Faron M., Kochan A., Liszka J., 2012, *Metodyka pomiaru ruchu turystycznego i badania ankietowego w Pienińskim Parku Narodowym w 2012 roku*, Prace Studenckiego Koła Naukowego Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, 52-62

- Fąk T., Jarecka P., 2014, *Czynniki warunkujące uprawianie górskiej turystyki kwalifikowanej w subregionie Karkonoszy i Gór Izerskich na podstawie opinii badanych turystów* [w:] Zarzycki P. (red), *Wybrane aspekty górskiej aktywności ruchowej w Polsce i na świecie*, Studia i Monografie nr 120, AWF Wrocław
- Hibner J. 2013, *Struktura ruchu turystycznego w polskich górskich parkach narodowych należących do sieci „Człowiek i Biosfera”*, Współczesne problemy i kierunki badawcze w geografii, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013, 73 – 88
- Hibner J., 2012, *Zróżnicowanie ruchu turystycznego w Tatrzańskim Parku Narodowym na wybranych przykładach*, Problemy Ekologii Krajobrazu. Rekreacja w krajobrazach o wysokim potencjale. Tom XXXIV. 41–47
- Hibner J., 2014, *Monitoring ruchu turystycznego w rejonie Kasprowego Wierchu – metody i problemy badawcze*, Współczesne problemy i kierunki badawcze w Geografii Tom. 2., Uniwersytet Jagielloński, Kraków
- Jastrzębski C., 2009, *Ruch turystyczny w Świętokrzyskim Parku Narodowym*, Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej R. 11. Zeszyt 4 (23) / 2009
- Martin C., Trébický V. 2000, *Monitoring of tourism exploitation and management of the Krkonoše national park*, Opera Corcontica 37: 628–638
- Michalczak W., Wojcierska L., 2014, *Turystyka w Karpaczu w ostatnim dziesięcioleciu w badaniach własnych i według opinii turystów* [w:] Zarzycki P. (red), *Wybrane aspekty górskiej aktywności ruchowej w Polsce i na świecie*, Studia i Monografie nr 120 AWF Wrocław
- Mikos von Rohrscheidt A., 2008, *Turystyka kulturowa: fenomen, potencjał, perspektywy*, GWSHM Milenium, 2008, Gniezno
- Pociask-Karteczka J., Baścik M., Czubernat S., 2007, *Ruch turystyczny w Tatrzańskim Parku Narodowym w latach 1993-2005* [w:] Kurek W., Mika M. *Studia nad turystyką. Tradycje, stan obecny i perspektywy badawcze*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, 271-279
- Prędko R. 2012, *Ruch turystyczny w Bieszczadzkim Parku Narodowym w latach 2009- 2011*, Roczniki Bieszczadzkie 2012 (20), 358–377
- Prószyńska-Bordas H., 2008, *Cechy ruchu turystycznego w Parku Narodowym Gór Stołowych i ich przemiany w okresie dziesięcioletnim w świetle badań ankietowych*, Turystyka i Rekreacja, Akademia Wychowania Fizycznego, Warszawa, s. 19–28
- Prószyńska-Bordas H., 2009, *Źródła informacji o terenie wykorzystywane przez turystów odwiedzających Park Narodowy Gór Stołowych*, [w:] M.K. Leniartek (red.), *Terra incognita w turystyce*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zarządzania „Edukacja”, Wrocław, s. 353–367
- Prószyńska-Bordas H., 2014, *Zróżnicowanie cech osób wędrujących w sezonie bezśnieżnym po górach średnich i niskich w Polsce na przykładzie turystów odwiedzających wybrane parki narodowe*, [w:] P. Zarzycki, J. Grobelny (red.), *Aktywność ruchowa na obszarach górskich Polski i świata*, Studia i Monografie, 118, AWF, Wrocław
- Rogowski M., 2015, *Preferencje turystów w polskich Karkonoszach jako podstawa tworzenia produktu turystycznego obszaru*, Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, 50, s. 152-163
- Rogowski M., Małek B., 2016, *Monitoring ruchu turystycznego w Parku Narodowym Gór Stołowych*, [w:] *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, Turystyka przyrodnicza i uwarunkowania jej rozwoju, Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red), Turystyka i Rekreacja, Studia i Prace, 18, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 79-97
- Rogowski M., 2017a, *Mountain hiking in the Stołowe Mountains National Park*, Tourism, 27/2, 89-97
- Rogowski M., 2017b, *System monitoringu ruchu turystycznego (SMrt) w Parku Narodowym Gór Stołowych – założenia i wybrane wyniki*, Studia i Materiały CEPL w Rogowie, 52,3, 158-165
- Rogowski M., 2018, *System Monitoringu ruchu turystycznego (SMrt) w Parku Narodowym Gór Stołowych dla potrzeb badań przestrzeni turystycznej*, Prace i Studia Geograficzne, Uniwersytet Warszawski, Warszawa
- Semczuk M., 2012, *Ruch turystyczny w Gorczańskim Parku Narodowym. Ochrona Beskidów Zachodnich 4: 98–110*
- Semczuk M., Majewski K., Gil A., 2014, *Uwarunkowania i kierunki zmian ruchu turystycznego w Gorczańskim Parku Narodowym, Ochrona Beskidów Zachodnich 5: 47-60*

- Warcholik W., Semczuk M., 2011, Natężenie ruchu turystycznego w Pienińskim Parku Narodowym, Prace Komisji Geografii Przemysłu, nr 18, Warszawa-Kraków 2011
- Wieniawska B., 2004, Socjologiczna analiza ruchu turystycznego na terenie Karkonoskiego Parku Narodowego, *Opera Corcontica*, 41, 537–544
- Wieniawska-Raj B., 2007, Dynamika ruchu turystycznego w Karkonoskim Parku Narodowym, In: Štursa J., Knapik R (eds), *Geoekologické problémy Krkonoš, Svoboda n. Úpou. Opera Corcontica*, 44/2: 593–602
- Wieniawska-Raj B., 2010, Dynamika ruchu turystycznego w Karkonoskim Parku Narodowym, *Opera Corcontica*, 47, 269–276
- Zarzycki P., Grobelny J., Weisner W. 2010, Górskie schroniska a potencjał turystyczny Karkonoszy, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Nr 590, Ekonomiczne problemy usług Nr 52*, 295-306.
- Żyto A., Rogowski M., Martyn M., Zwierz M., Uściński S., 2018, Współczesny turysta w Parku Narodowym Gór Stołowych – charakterystyka głównych motywów i preferencji, [w:] *Współczesne problemy i kierunki badawcze w geografii*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, 121-132
- Zgorzelski M., 2002, *Turystyka w Parku Narodowym Gór Stołowych* [w]: Partyka J. (red.): *Użytkowanie turystyczne parków narodowych. Ojcowski Park Narodowy, Ojców*, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Ojcowski Park Narodowy, Ojców

What does a cultural tourist do in a national park? Motives and preferences of cultural tourists in the Stołowe Mountains National Park

Key words: cultural tourist, Stołowe Mountains National Park, Kłodzko area, motives and preferences

Abstract

Due to its versatility and popularity, cultural tourism can be practised not only in regions with predominantly cultural values, but also in areas with distinctive natural values. Thanks to this, people with cultural preferences visit the area with outstanding natural values for recreation and cognitive purposes, which may be treated by them as an extremely attractive background for the subject of their cultural interests. The aim of the study is to generate and characterize a cultural profile of a tourist visiting the Stołowe Mts. National Park, together with highlighting similarities and differences in motives, preferences and behaviours in relation to other participants of the study. The factors clearly distinguishing cultural tourists from other respondents are: the above mentioned motive of arrival, time, period and frequency of stay, together with the choice of the type of accommodation facility and its location. In addition, there are three smaller subgroups of cultural tourists: families with children, young people and the elderly.